

TUULA RUHANEN IN MEMORIAM

3. 5. 1944–1. 3. 2024

Tuula Ruhanen (o.s. Jylhä) syntyi kolmas toukokuuta 1944 Enson sairaalassa alueella, joka pian tämän jälkeen luovutettiin Neuvostoliitolle (Svetogorsk). Hän oli 1,5 kuukauden ikäinen, kun hänet vietiin evakkojunalla Savoona. Tuulalle rakas paikka oli hänen lapsuuden maisemansa Varistaipaleen kanava Heinävedellä. Hän aloitti oppikoulun Varkaudessa vuonna 1954. Kun perhe muutti Nokialle, hän siirtyi Nokian yhteiskouluun, josta kirjoitti ylioppilaaksi 1962. Tuulan elämä päättyi Helsingissä 1. 3. 2024.

Kirjastotyö elämäntehtävänä

Kirjastonhoitajan työ alkoi kiinnostaa koulun jälkeen. Pääsy kirjastokurssil-

le edellytti harjoittelua, johon hänet pestasi Arvo Seppälä, tuolloin Yhteiskunnallisen korkeakoulun, sittemmin Tampereen yliopiston kirjastonjohtaja. Vuoden kestäväan kirjastokurssiin kuuluivat kirjastotyön perusteiden lisäksi kansansivistyksen (aikuiskasvatuksen) ja yleisen kirjallisuustieteen approbatur-arvosanat. Kirjallisuuspalvelun kurssi 1971–72 ja kirjastotieteen ja informatiikan cum laude -arvosana Tampereen yliopistossa 1977 täydensivät kirjastotyön taitoja.

Tuula Ruhasen maisteritutkinnon (1971) pääaineita olivat yleinen kirjallisuustiede ja aikuiskasvatus, jotka osoittautuvat hyödyllisiksi hänen työtehtävissään. Opintojen aikana muodostunut tasa-arvon ihanne ja

kansansivistyksen aate vaikuttivat hänen koko elämänasenteeseensa.

Tuula Ruhasen opiskeluaikaa voi kuvata ruuhkavuosina. Hän työskenteli opintojen ohella yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjastossa, Tampereen kaupunginkirjastossa, kesäyliopistossa ja yliopiston kirjastossa, osallistui vilkkaasti opiskelijaelämään ja tapasi tulevan aviopuolisonsa Pertti Ruhasen. Heidän ensimmäinen lapsensa ehti maailmaan näinä vuosina. Nuori perhe muutti Helsinkiin vuonna 1969. Toinen lapsi syntyi Helsingissä.

Kauppakorkeakoulun kirjastosta tuli Tuula Ruhaselle tärkeä työpaikka vuosina 1970–1974. Sen kansainvälisessä ilmapiirissä hän tutustui tietotekniikkaan kirjastotyön tukena. Olihan kyseinen kirjasto alansa edelläkävijöitä kansainvälisten hakutietokantojen ja erikoisbibliografioiden kehittäjänä.

Helsingin yliopiston kirjaston (nykyisen Kansalliskirjaston) bibliografisessa osastossa Tuula työskenteli vuosina 1975–1989. Hän toimi kansallisbibliografian toimittajana tietoteknisten menetelmien syntyvaiheeseen saakka. Yhteisluettelointitoimiston viimeisenä päällikkönä hän vastasi kirjaosan uudelleenjärjestelystä ja siirtyi sitten uuden kausijulkaisuautoimiston toimistopäälliköksi. Tällöin keskeisenä tehtävänä oli yhteisen tietojärjestelmän rakentaminen Suomen kansallisbibliografian kausijulkaisuosalle ja kansainväliselle ISDS-järjestelmälle. Työ bibliografisessa osastossa ja ISSN-järjestelmän

kansainvälisissä tehtävissä toi mukanaan elämänmittaisia ystävyysuhteita.

Kirjastonjohtajan tehtävästä Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä (sittemmin käyttäytymistieteellisessä) tiedekunnassa tuli hänen työuransa kiintopiste vuosina 1989–2010 eläkkeelle jäämiseen saakka. Tuulan johtamiskauteen sisältyi merkittäviä murrosvaiheita. Alkuaan niukka henkilöstön määrä lisääntyi ja vakiintui. Tiedekuntakirjaston tuolloiset kahdeksan toimipistettä yhdistettiin vuonna 2005 Siltavuorenpenkereelle rakennettuun Minerva-uudisrakennukseen, joka oli osa yliopiston tilojen laajaa uudelleenjärjestelyä.

Kirjastoluetteloiden ja julkaisujen muutos digitaalisiksi edellytti kirjastonjohtajalta näkemystä ja henkilöstöjohtamisen taitoja. Tiedekuntakirjastojen johtajien yhteistyö keskustakampuksella tiivistyi 2000-luvulla ja johti keskustakampuksen kirjaston muodostamiseen. Tuulan johtamisotetta kuvastaa hyvin se, että Helsingin yliopiston henkilökuntayhdistys valitsi hänet vuoden 2007 esimiespalkinnon saajaksi. Tuula jäi eläkkeelle vuonna 2010 – samana vuonna neljän kampuksen kirjastot koottiin uudeksi Helsingin yliopiston kirjastoksi.

Koulutus oli Tuula Ruhasen keskeisiä kiinnostuksen kohteita. Hän toimi kirjastoalan keskiasteen kouluttajana jo 1970-luvun alkupuolelta lähtien 1980-luvun lopulle saakka. Kirjastotyössä käyttäjäkoulutuksen merkitys korostui 2000-luvulla, jolloin infor-

maatiolukutaidon ohjausta kehitettiin valtakunnallisena ja osin kansainvälisenä yhteistyönä. Koulutus- ja ohjaustehtävät ovat sittemmin vakiintuneet kirjaston perustehtäväksi.

Verkostoituja ja vaikuttaja

Työn ja perheen ohella Tuula Ruhanen toimi aktiivisesti Suomen tieteellisessä kirjasto-seurassa. Hän osallistui lukuisten jaostojen ja työryhmien työskentelyyn ja perustamiseen. Hän oli seuran taloudenhoitajana vuoden 1973, Signumin taloudenhoitajana 1974–1979, toimituskunnan jäsenenä ja päätoimittajana 1984–1989. Suomen tieteellisen kirjastoseuran puheenjohtajana hän toimi 2001–2006. Puheenjohtajakaudellaan Tuula kehitti muun muassa työryhmi- en tärkeää roolia alan täydennyskoulutajina sekä kirjastoseurojen yhteistyötä. IFLAn toimintaan hän osallistui Management of Library Associations -jaoston johtoryhmän jäsenenä.

Tuula ei tärkeilyt, hänen vetämänsä kokoukset olivat vauhdikkaita ja niissä naurettiin paljon. Kun kerran oli kokoonnuttu eri puolilta ja pitkienkin matkojen päästä, oli syytä seurustella ja tutustua osallistujiin paremmin. Usein kokoukset jatkuivat epävirallisissa paikoissa rennoissa merkeissä.

Eläkkeelle jääminen ei merkinnyt Tuulalle lepoon asettumista, vaan pi-

kemmin antoi mahdollisuuden tarttua uusiin tehtäviin. Hän osallistui vuonna 2011 Puerto Ricon IFLA-konferenssiin ja Helsingissä vuonna 2012 järjestetyn IFLA-konferenssin suunnitteluun, ja vastasi innostuneena ja paneutuen 400 vapaaehtoisen kouluttamisesta ja tehtävien organisoinnista.

Yhdessä kollegansa Marja Sarvilinnan kanssa hän sekä toimitti että kirjoitti useita artikkeleita Suomen tieteellisen kirjastoseuran vuosia 1970–2010 käsittelevään historiikirjaan *Muutoksen tekijät hyvässä seurassa* (2018, 463 s.). Kirjastoalan kokemusta ja tietoa koottiin muun muassa haastatteleamalla 44 kirjastoalan vaikuttajaa eri ajoilta ja eri puolilta maata.

Tuulan sosiaalinen vaikuttavuus näkyi monissa ryhmissä. Perheen ja läheisten sukulaisten ohella hänen elämänsä kuuluivat uskollisesti muun muassa koulutoverit sekä useat kirjastoalan vaikuttajien ryhmät: Pullakerho, Nordic Witches, Pantterit ja eläkeajan Kevadaamit. Tuula muistetaan joustavana auttajana, uteliaana ja innostavana ihmisenä ja tarvittaessa myös jämäkänä asiansa puolustajana. Tuula oli älykäs ja hauska keskustelija; aiheet saattoivat rönsyillä laajasti, mutta hienosti hän kokosi asiat lopulta järjestykseen. Tuula, hieno kollega, ystävä ja aito kirjastoihminen. ❖

MERI KUULA-BRUUN

VUOKKO PALONEN

MARJA SARVILINNA

KAISA SINIKARA

BARBRO WIGELL-RYNNÄNEN

Kirjoittajat ovat Tuulan työtovereita ja ystäviä.

